

Demokracia dhe të Drejtat e Njeriut

▶▶ **FILLOJNË ME NE** ◀◀

Karta e Këshillit të Europës
për edukim për qytetari
demokratike dhe për të drejtat
e njeriut

kartë
▶▶▶▶ për të gjithë

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Demokracia dhe të Drejtat e Njeriut

»» **FILLOJNË ME NE** ««

Karta e Këshillit të Europës
për edukim për qytetari
demokratike dhe për të drejtat
e njeriut

kartë
për të gjithë
»»»»

Idetë dhe opinionet e shprehura në këtë broshurë janë përgjegjësi e autorit nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht politikën zyrtare të Këshillit të Europës.

Të gjitha kërkesat për shumëfishimin ose përkthimin e të gjitha pjesëve të këtij dokumenti duhet t'i drejtohen Drejtorisë së Komunikimit (F-67075 Strasbourg Cedex ose në adresën publishing@coe.int). Të gjitha pajtimet për këtë botim duhet të bëhen pranë Departamentit të Edukimit të Këshillit të Europës.

Ky botim u bë i mundur falë mbështetjes bujare të Qeverisë së Finlandës.

Redaktor:
Elena Diez Villagrasa

Recenca:
Annette Schneider

Grafika, faqosja dhe ilustrimet:
Pampaneo

Korrektimi gjuhësor për botimin në shqip:
Viola Grillo
Përktheu në gjuhën shqipe:
Astrit Dautaj

©Këshilli i Europës, Gusht 2012
Shtypur në Këshillin e Europës

COUNCIL OF EUROPE

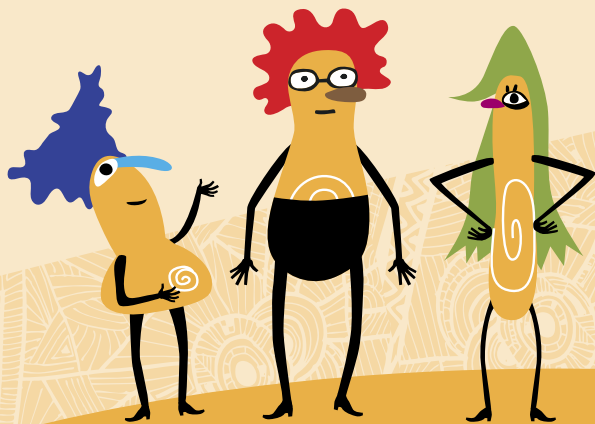
CONSEIL DE L'EUROPE

Në këtë dokument do të gjeni përgjigje për pyetjet e mëposhtme:

- 1 Pse është e nevojshme një kartë për edukimin për qytetari demokratike dhe për të drejtat e njeriut? 5
- 2 Ç'janë të drejtat e njeriut? 6
- 3 Ç'është qytetaria demokratike? 8
- 4 Ç'është edukimi për qytetari demokratike dhe edukimi për të drejtat e njeriut? 11
- 5 Cilat janë parimet e të drejtave të njeriut dhe të demokracisë? 13
 - ▶ Larmia e vlerave 14
 - ▶ Siguroni përfshirjen e të gjithëve 16
 - ▶ Jepuni të gjithëve shanse të barabarta 17
 - ▶ Respektoni dinjitetin njerëzor 18
 - ▶ Jetoni në paqe 19
- 6 Kush merr pjesë në edukimin për qytetari demokratike dhe në edukimin për të drejtat e njeriut? 20
- 7 A i respektojnë shkollat dhe organizatat e tjera të drejtat e njeriut dhe demokracinë? -- 23
- 8 Çfarë mund të bëjmë më shumë për qytetarinë dhe edukimin për të drejtat e njeriut? 26

Karta e Këshillit të Europës për edukimin për qytetari demokratike dhe për të drejtat e njeriut është një dokument ligjor për çështje që janë në interes të të gjithëve.

Në këtë botim, ju do të mësoni ç'është kjo kartë dhe si lidhet ajo me jetën tuaj të përditshme.

Ky dokument është ndërtuar në mënyrë të tillë që t'ju ndihmojë ju të kuptoni më mirë Kartën e EQD/EDNJ.

Shembuj

Ide për veprime

Ide të rëndësishme për shqyrtim

Reflektim

Breshkat, në shumë kultura, janë simbol i mençurisë. Sa herë që do të ndesheni me simbolin e saj në këtë dokument, kujtoni që duhet reflektoni më shumë për idetë që shprehen aty.

1

Pse është e nevojshme një kartë për Edukimin për Qytetari Demokratike dhe për të Drejtat e Njeriut?

Këshilli i Europës, i krijuar në vitin 1949, bashkon vendet që ndajnë vlerat e:

- ▶ të drejtave të njeriut
- ▶ demokracisë
- ▶ shtetit të së drejtës

Karta e edukimit për qytetari demokratike dhe për të drejtat e njeriut u hartua për të siguruar që këto vlera nxiten dhe zhvillohen në procesin e edukimit dhe përmes tij. Zakonisht, një kartë është një dokument ligjor, që shpjegon detyrimet që qeveritë e ndryshme marrin përsipër në një fushë të caktuar.

Shteti i së drejtës nënkupton që autoritetet në një vend si qeveria, duhet të zbatojnë ligjin, si të gjithë njerëzit e tjerë në vend. Ata nuk mund të bëjnë çfarë të duan, vetëm sepse janë autoritete shtetërore. Për të mësuar më shumë për të drejtat e njeriut dhe demokracinë shikoni Kapitullin 2 dhe 3.

Në vitin 2010, 47 shtetet e Këshillit të Europës, miratuan Kartën. Përmes këtij akti, qeveritë e këtyre shteteve:

- ▶ pranojnë rëndësinë e edukimit për qytetari demokratike dhe për të drejtat e njeriut;
- ▶ pranojnë të ndjekin idetë dhe rekomandimet e shkruara në këtë dokument, duke respektuar gjithmonë ligjet dhe rregullat e vendit të tyre dhe përparësitë kryesore të njerëzve që jetojnë atje.

Mos ngatërroni Këshillin e Europës me Bashkimin Evropian, i cili ka 27 anëtarë.

Por, është në dorën e të gjithëve të sigurojmë ndjekjen e rekomandimeve të Kartës në vendin ku jetojmë.

Në këtë dokument do të gjeni edhe propozime e ide se në ç'mënyrë ju mund të merrni pjesë në shoqëri, sepse demokracia dhe të drejtat e njeriut, në radhë të parë, fillojnë me ne.

Karta ka të bëjë me edukimin për qytetari demokratike dhe me edukimin për të drejtat e njeriut. Por çdo të thotë kjo?

2 Çfarë janë të drejtat e njeriut?

Të drejtat e njeriut pasqyrojnë nevojat që njeriu duhet të plotësojë për të jetuar në dinjitet. Kur të drejtat e njeriut nuk respektohen, njerëzit trajtohen si qenie jo njerëzore

Të drejtat e njeriut përbëjnë thelbin e të qenit njerëzor, të cilin askush nuk mund të na e marrë.

Për çfarë keni nevojëju për të pasur një jetë të mirë, të sigurtë, të shëndetshme dhe për t'u rritur të tillë?

Për cilat prej tyre keni nevojë, sepse ende nuk jeni të rritur?

Të drejtat e njeriut nuk respektohen gjithmonë. Për këtë arsye, për t'i mbrojtur ato, gjatë historisë së njerëzimit, janë shkruar dokumentet ligjorë ndërkombëtarë. Një prej dokumenteve më të rëndësishëm historikë në fushën e të drejtave të njeriut është **Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut**. Për herë të parë, vendet nga e gjithë bota pranuan të mbrojnë të drejtat e njeriut.

Një dokument shumë i rëndësishëm për mbrojtjen e të drejtave të njeriut në Europë është

Konventa Europiane për të Drejtat e Njeriut.

Kjo ndodhi në vitin 1948, pas Luftës II Botërore, ku të drejtat e njeriut nuk respektoheshin fare.

Më shumë informacion për këtë konventë do të gjeni në: www.echr.coe.int/ECHR.

Të drejtat e njeriut janë të njëjta për të gjitha qeniet njerëzore, kudo në botë.

Fëmijët kanë nevoja të veçanta: ata janë më të prekshëm, sepse ata janë në rritje e në zhvillim. Për këtë arsye, edhe të drejtat e tyre janë shkruar në një mënyrë të veçantë, në një dokument më vete, si **Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijëve**.

Fëmijë janë qeniet njerëzore nën moshën 18 vjeç

□ Lexoni edhe një herë listën e nevojave tuaja dhe kontrolloni nëse këto janë renditur si të drejta, në **Konventën e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijës**.

Shembuj të të drejtave të përfshira në Konventën e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijës.

- e drejta për jetuar dhe për t'u zhvilluar;
- e drejta për të mos vuajtur nga diskriminimi;
- e drejta për të pasur një emër dhe një kombësi;
- e drejta për përkujdesje nga prindërit ose nga persona të tjerë të përgjegjës;
- e drejta për të qenë i mbrojtur nga të gjitha format e dhunës dhe të
- e drejta për të qenë i shëndetshëm dhe për përkujdesje shëndetësore;
- e drejta për të jetuar në kushte të mira e të përshtatshme për t'u zhvilluar;
- право на то, чтобы жить в хороших условиях, помогающих развитию;
- e drejta për arsimim;
- e drejta për t'u zbavitur, për të luajtur dhe për kulturë;
- e drejta e fëmijës për të shprehur idetë e tij dhe për t'i marrë ato parasysh;
- e drejta për të pasur idetë, bindjet dhe fenë tënde;
- e drejta për t' takuar, për t'u grupuar dhe për t'u organizuar me fëmijë të
- e drejta për të pasur jetë private pa ndërhyrjen e të tjerëve;
- e drejta për të pasur jetë private pa ndërhyrjen e të tjerëve;
- e drejta e fëmijëve refugjatë për të pasur mbrojtje të veçantë;
- e drejta e fëmijëve të minoritetit për të mësuar dhe përdorur gjuhën, fenë dhe traditat e familjeve të tyre;
- e drejta e fëmijëve të prekur nga luftërat për të pasur mbrojtje të veçantë.

Gjeni variantin e plotë të dokumentit të datës 20 nëntor 1989 në:
<http://www.unicef.org/magic/briefing/uncorc.html>

A dini raste në të cilat të drejtat e njeriut nuk zbatohen ose nuk respektohen (nga shokët, librat, TV, dëshmi etj.)?

A keni ndjerë ose menduar që të drejtat tuaja nuk janë respektuar?

Çfarë duhet të bëjë, kur të drejtat tona ose të të tjerëve nuk respektohen?

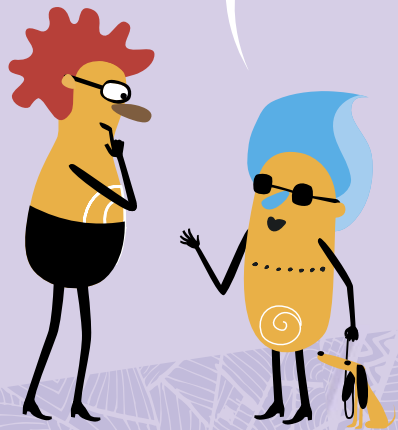
Minoritetet janë grupe njerëzish, që flasin një gjuhë të ndryshme ose kanë besime e tradita të ndryshme nga ato të shumicës së popullsisë në një vend të caktuar.

3 Ç'është qytetaria demokratike?

Demokracia – është një rrugët e mundshme për të organizuar një grup njerëzish. Ajo është një formë e qeverisjes së një vendi, e një fshati ose e një klase.

Si mund ta dallojmë një demokraci?

Shëno, nëse mendon që vendi ku jeton është një demokraci

- Njerëzit vendosin për gjërat që janë të rëndësishme për ta.
- Në shumicën e rasteve, njerëzit nuk vendosin vetë, drejtpërdrejt, por votojnë për të zgjedhur njerëzit që do t'i përfaqësojnë ata dhe idetë e tyre gjatë vendimmarrjes.
- Njerëzit e zgjedhur veprojnë në interes të të gjithëve dhe jo në interesin e tyre vetjak. Për këtë arsye, atyre u duhet të justifikojnë para të gjithëve veprimet e tyre dhe të japin llogari për to.
- Përveç votimit, njerëzit duhet të ndër marrin edhe veprime të tjera, në mënyrë që të ndikojnë në procesin e vendimmarrjes. Për shembull, ata mund të bëjnë të ditur gjërat për të cilat nuk janë dakord ose të
- Në një vend, **kushtetuta** dhe ligjet e tjera pasqyrojnë marrëveshjen ndërmjet qytetarëve për rregullat dhe parimet që të gjithë ata duhet të ndjekin.
- Vendimet merren në përputhje me mendimet e shumicës, por mendimet e pakicave merren parasysh dhe pakicat mbrohen me ligj.

Kushtetuta përcakton si bëhen, si mbrohen dhe nga kush hartohen ligjet. Ajo përcakton edhe marrëdhëniet ndërmjet qeverisë dhe qytetarëve.

Demokracia është një sistem për organizimin e grupeve shoqërore. Për këtë arsye, **demokracia fillon me ne!**

A ekzistojnë në shkollën, ekipin ose në klubin tuaj, rregulla, të cilat, ju të gjithë, i ndiqni për të punuar, për të jetuar e për të vepruar së bashku?

Cilat janë të drejtat dhe përgjegjësitë që keni?

Kush i vendos këto rregulla?

A mund të ndryshohen rregullat? Nëse po, në ç'mënyrë?

Çfarë ndodh nëse njerëzit nuk i ndjekin rregullat?

Të dyja fjalët së bashku, **qytetari demokratike**, kanë të bëjnë me rolin e rëndësishëm që duhet të luajnë njerëzit e një komuniteti ose vendi: ata kanë nevojë të marrin pjesë aktivisht në vendimmarrjet, që kanë ndikim jetën e tyre dhe në atë të komunitetit ku jetojnë.

Unë nuk kam moshë për të votuar, kështu që unë nuk mund të marr pjesë!

Kjo nuk është e vërtetë!
Ti mund të marrësh pjesë në mënyra të tjera, jo vetëm përmes votimit. Më shiko mua! Unë do të shkoj në këtë organizatë, në të cilën veprojmë së bashku: një herë ne pastruam pyllin jashtë qytetit, një herë tjetër u bashkuam me një grup të moshuarish, për të zhvilluar aktivitete së bashku.

Ne po bëjmë diçka për lagjen tonë, për të tjerët. Pra, ne po marrim pjesë, thjesht në një mënyrë tjetër!

Ju keni të drejtë! Pranë shkollës ndodhet një park në të cilin shkojmë zakonisht, në pushimet e gjata, ndërmjet orëve të mësimt. Dikur, këtë park, Bashkia e kishte planifikuar për të ndërtuar bloqe pallatesh. Kjo na dëshpëroi shumë. Për këtë arsye, një grup nxënësish dhe mësuesish shkruan një letër kundër këtij vendimi, të cilën e nënshkruan të gjithë: nxënësi, mësuesit dhe banorët e lagjes. Ne nuk votuam, por bëmë një ndryshim: Ne ende e kemi parkun tonë të skeitbordit.

Përmes shoqatave, organizatave rinore dhe organizatave joqeveritare (OJF), të krijuara dhe të drejtuara nga vetë qytetarët, njerëzit mund të ndryshojnë jetën e komunitetit të tyre.

4 Çfarë është edukimi për qytetari demokratike dhe edukimi për të drejtat e njeriut?

Karta nuk është vetëm për të drejtat e njeriut dhe qytetarinë demokratike, por edhe për arsimin.

Arsimi është një e drejtë, por në të njëjtën kohë, është edhe një mënyrë për të garantuar të drejtat e tjera.

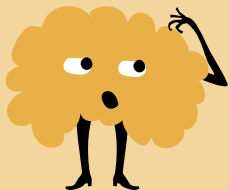
Në lagjen time ka shumë probleme: probleme shëndetësore, papunësi, braktisje të shkollës nga shumë të rinj. Unë, së bashku me të rinj të tjerë, morëm pjesë në një projekt për të drejtat tona. Në këtë projekt, unë mësova për të drejtat e mia dhe ku duhet të kërkoja ndihmë për të siguruar që ato të respektohen. Në këtë projekt, unë mësova edhe për bursat që jepen për nxënësit e shkollës së mesme: unë aplikova dhe fitova!

Për të mësuar më shumë për projektet për të drejtat e të rinjve, kërkonte në: www.coe.int/enter

Edukimi për qytetarinë demokratike dhe edukimi për të drejtat e njeriut shqyrtojnë çështje të rëndësishme për ju, si person dhe si pjesë e shoqërisë ku jeton.

Edukimi për qytetari demokratike dhe edukimi për të drejtat e njeriut na ndihmojnë ne:

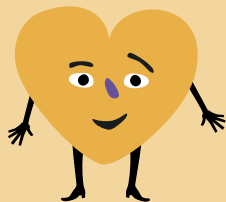
Të kuptojmë të drejtat tona të njeriut dhe demokracinë.

MËSO RRETH TYRE!

Të zbatojmë në praktikë të drejtat dhe demokracinë, Të mbrojmë të drejtat tona dhe të tjerëve, nëse ato nuk respektohen.

MËSO PËR TO!

Kupto dhe ushro parimet e të drejtave të njeriut dhe të demokracisë.

MËSO PËRMES TYRE!

Edukimi për qytetari demokratike dhe edukimi për të drejtat e njeriut janë aq të lidhur me njëri-tjetrin, sa në këtë dokument, ne i trajtojmë si një edukim i vetëm.

Edukimi për Qytetarinë Demokratike dhe Edukimi për të Drejtat e Njeriut = EQD/EDNJ.

- Lexoni Kompasito: www.coe.int/compasito
- Lexoni Manualet: "Demokracia në veprim" <http://www.coe.int/edc>
- Pyesni mësuesit tuaj, nëse dinë gjë për ta. Këto manuale përmbajnë veprimtari për të mësuar **rreth, për dhe përmes** të drejtave të njeriut dhe demokracisë.

5 Cilat janë parimet e të drejtave të njeriut dhe të demokracisë?

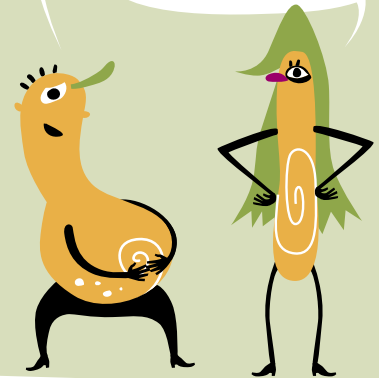

Qeveritë tona duhet të garantojnë që arsimimi të respektojë e të nxisë këto parime.

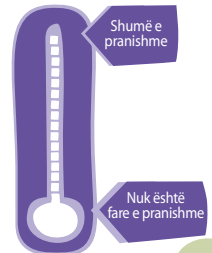

Të gjithë njerëzit duhet të respektojnë dhe të zhvillojnë këto parime.

Por, një gjë e tillë në jetën e përditshme nuk është gjithnjë e thjeshtë.

A respektohen këto parime në grupin tuaj? Ju do të gjeni një barometër pranë, do parimi për t'iu përgjigjur kësaj pyetjeje. Shënoni një kryq në çdo barometër, duke u bazuar në përshtypjen që ju **keni për shkallën e pranisë së këtyre elementeve në realitetin tuaj** (në klasën, grupin ose organizatën tuaj).

Vlerëso diversitetin

Ne mund të gjejmë shumë kultura, fé dhe mënyra të të përjetuarit dhe të kuptuarit të jetës në vendin ku jetojmë. Është e rëndësishme që ne të kuptojmë dhe respektojmë çdonjërin prej nesh, pavarësisht nga ndryshimet, sepse ne kemi të drejta të barabarta.

Shpeshherë njerëzit diskriminohen, pra nuk respektohen, sepse ata janë të ndryshëm. Ndonjëherë kjo ndodh, sepse të tjerët kanë për këta njerëz ide që nuk janë të vërteta. Në disa raste, këto ide janë formuar nga ato çfarë njerëzit dëgjojnë për ta e në raste të tjera, ato janë thjesht ide naive e të thjeshtëzuara për ta. Jo rrallë, media i përsërit e i përforcon këto përfytyrime negative. Për këtë arsye, është e rëndësishme të mendojmë dy herë përpara se të pranojmë si të vërteta gjëra që kanë të bëjnë me qenie të tjera njerëzore ose grupe njerëzish.

Cili është përfytyrimi i medias në vendin tuaj për njerëzit që janë të ndryshëm nga shumica?

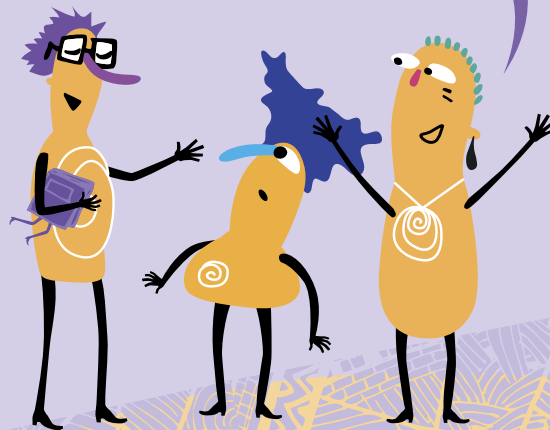
.....

Какой образ, по вашему мнению, должны создавать СМИ?

.....

Një "Bibliotekë e gjallë" vepron si një bibliotekë e zakonshme, në të cilën lexuesit marrin me qira një "libër", që e kthejnë përsëri pasi ta kenë lexuar. Ndryshimi qëndron në faktin që, në Bibliotekën e gjallë, librat janë qenie njerëzore. Ata u përkasin grupeve, shpeshherë, të diskriminuara.

Librat dhe lexuesit flasin me njëri-tjetrin, gjë që u jep lexuesve mundësinë të njohin një person real dhe të ndryshojnë idetë negative që ata mund të kenë pasur më parë për një grup të veçantë njerëzish.

Çdonjëri prej nesh është i rëndësishëm. Ne nuk duhet të humbasim shansin për të shkëmbyer idetë me njerëzit e ndryshëm dhe të mësojmë nga njëri-tjetri. **Diversiteti pasuron shoqërinë.**

Një herë, më rastisi të jem një ndër "librat" e një biblioteke në Republikën Çeke. Dihet që njerëzit kanë shumë paragjykitime për komunitetin rom dhe, për këtë arsye, u ndjeva disi i frikësuar, kur pranova kërkesën. Por, ata që më morën për të më lexuar, treguan interes për kulturën, zakonet dhe mënyrën tonë të jetesës.

Përfytyroni si do të ishte bota nëse ne do të ishim të gjithë kopje të njëri-tjetrit. A nuk do të ishte i mërzitshëm një realitet i tillë?

Vlerëso diversitetin

Shumë e pranishme

Nuk është fare e pranishme

- Sugjeroni organizimin e "Bibliotekës së gjallë" të shkollës suaj.
- Mësoni si ta bëni këtë në:
<http://www.eycb.coe.int/eycbwwwroot/hre/>
Mos e gjyko librin nga kopertina! Udhëzues për organizimin e "Bibliotekës së gjallë".

PËRFSHINI TË GJITHË

A ndjerë ndonjëherë i lënë jashtë grupit?

Një herë jam ndjerë i përjashtuar. Unë dëshiroja të luaja futboll në kohët e pushimit në shkollë, por meqë të gjithë të tjerët ishin djem, unë nuk u pranova të luaja. Si djemtë, ashtu edhe vajzat tallen me mua, sepse për ta, një vajzë nuk mund të luajë futboll. Kjo nuk është aspak e drejtë.

Unë e kuptoj si ndihesh. Edhe unë një herë nuk munda të merrja pjesë në një udhëtim me shkollën, sepse familja ime nuk kishte mundësi të paguan-te për të. U dëshpërova shumë edhe për faktin që pas udhëtimit unë nuk mund të tregoja përshtypjet e udhëtimit si shokët dhe shoqet e mia të klasës, që morën pjesë në të.

Ne duhet të përpiqemi që askush të mos ndihet i diskriminuar, sepse nuk ka asnjë arsye që të justifikojë përjashtimin tij nga shoqëria jonë. Ne të gjithë jemi qenie njerëzore!

A ka në klasën ose në grupin tuaj të rinj që mund të ndihen të përjashtuar? Pse?

A ka në komunitetin tuaj njerëz që nuk trajtohen si pjesë e tij?

Çfarë do të ndryshonit në komunitetin tuaj për të garantuar pjesëmarrjen e çdo individi në të?

A trajtohen djemtë ndryshe nga vajzat në shkollën ose në organizatën tuaj?

Nuk është fare e pranishme

Shumë e pranishme

Jepuni të gjithëve shanse të barabarta

Meqë jemi të gjithë qenie njerëzore, duhet të sigurojmë që të gjithë të gëzojmë trajtim të barabartë dhe të kemi të njëjtat shanse, për të marrë pjesë në komunitetin ku jetojmë. Pavarësisht nga ndryshimet që kemi për shkak të prejardhjes familjare, të besimeve, të pëlqimeve, të gjinisë ose të aftësive tona, – **të gjithë jemi të barabartë në të drejta,**

Në organizatën tonë rinore në Mbretërinë e Bashkuar, jeton një djalë, që quhet Uilliam, i cili vuan nga një sëmundje e trurit, që e pengon të lëvizë e të flasë.

Ardhja e Uilliam në organizatën tonë, na bëri më të kujdesshëm në planifikimin e veprimtarive. Në fillim nuk ishte e lehtë, por tani ne jemi në gjendje të përshtatim veprimtaritë tona tradicionale, për t'i dhënë mundësi edhe atij të marrë pjesë në to.

□ Eksploroni lagjen tuaj

Në një hartë, shënioni vendet tuaja të parapëlqyera. Verifikoni nëse njerëzit me paaftësi (fizike, të shikimit, të dëgjimit etj.) mund të shkojnë lehtësisht vetë në to. Mendoni nëse këta njerëz mund të jetojnë, të punojnë ose të luajnë lehtësisht e të sigurt në lagjen tuaj.

Për shembull, kur grupi dëshironte të zhvillonte një garë me pengesa, ai u nda në dy ekipe. Ekipi i Uilliam kishte detyrën ta transportonte atë përmes pengesave, duke përdorur një batanije, ndërsa ekipi tjetër caktoi njërin prej anëtarëve të tij të transportohej në batanije si Uilliam.

Për fat, Uilliam nuk ka frikë. Shokëve të tij iu desh të ndalonin, herë pas here, pasi nuk mund të ecnin më prej të qeshurës.

Për më shumë informacion:
www.ifm-sei.org
> Fushata: "Të gjithë së bashku".

Respekto dinjitetin njerëzor

Ajo që na bashkon ne, pavarësisht nga ndryshimet që na karakterizojnë, është dinjiteti njerëzor.

Të gjithë duam të vlerësohemi si qenie njerëzore. Askush nuk duhet t'i trajtojë të tjerët me ashpërsi, dhunë ose t'i ofendojë ata.

Kur njerëzit nuk ndihen të sigurt në shkollë ose në grupin e tyre, sepse dikush i frikëson, i persekuton ose i trajton ata keq, atëherë, të drejtat e tyre nuk

Ne mësuam se në shkollën tonë, në Portugali, disa nxënës më të vjetër ngacmonin e persekutonin më të vegjlit. Ne përgatitëm një dramë, për të bërë të ditur arsyet e një sjelljeje të tillë dhe për të treguar se ajo ishte në kundërshtim me të drejtat e nxënësve më të vegjël.

Drama u luajt në prani të pjesës më të madhe të klasave, nxënësve e mësuesve, dhe, për të gjithë ishte e qartë çfarë mund të bënin për të parandaluar përsëritjen e sjelljeve të tilla në shkollë.

Nuk është fare e pranishme

Shumë e pranishme

A ndihen të gjithë të sigurt në shkollën ose në grupin tuaj?

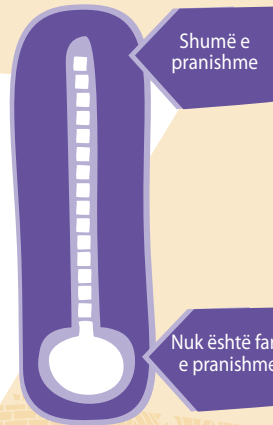
- Shënoni, nëse në lagjen tuaj ekziston një numër telefoni në të cilin mund të telefonojnë fëmijët, nën moshën 18 vjeç, në rastet kur janë viktimat e keqtrajtimeve.
- Numri i telefonit: _____

Jeto në paqe

Nëse ne do të zbatonim parimet e të drejtave të njeriut dhe të demokracisë, atëherë bota do të ishte më e drejtë dhe paqësore. Megjithatë, të jetosh me të tjerët në një komunitet, nuk është gjithmonë e lehtë; gjithnjë do të gjenden shkaqe për keqkuptime dhe konflikte.

E rëndësishme është që konfliktet të zgjidhen në rrugë paqësore. Dialogu është rruga më e efektshme në këtë drejtim, sepse ai ndihmon të gjenden zgjidhje, që janë të pranueshme për të gjithë.

Si i trajtoni konfliktet që lindin ndërmjet anëtarëve të grupit ose të klasës suaj?

Në shkollën time, si në shkollat e tjera të mesme në Spanjë, vepron një sistem për zgjidhjen e konflikteve ndërmjet nxënësve: një nxënës i paanshëm ndihmon të dy nxënësit në konflikt të gjejnë një zgjidhje paqësore, të pranueshme për të dyja palët.

Me këtë sistem, marrëdhëniet ndërmjet nxënësve janë përmirësuar dhe është shmangur nevoja për ndërhyrjen e një të rrituri ose e ndëshkimit. Kush dëshiron të bëhet ndërmjetës për zgjidhjen e konflikteve, shënon emrin në një listë. Ata që zgjidhen pas procedurave përkatëse, trajtohen nga ndërmjetës profesionistë.

6 Kush merr pjesë në procesin e EQD/EDNJ?

Cila është fjala e parë që ju vjen në mendje kur dëgjoni fjalën ARSIMIM?

Në shumë raste, fjala e parë që na vjen në mendje është "shkollë". Por, a është shkollë i vetmi vend ku njerëzit mund të mësojnë?

Cilat janë vendet ku njerëzit mund të mësojnë? Plotësoni listën: në shkollë, në bibliotekë, në shtëpi.

Qeveritë tona dhe mësuesit

duhet të sigurojnë që EQD/EDNJ të përfshihet në programet shkollore, që nga arsimit parashkollor e deri te arsimit universitar e në forma të tjera të arsimit të lartë.

A do të thotë kjo se EQD/EDNJ nuk është vetëm për fëmijët dhe të rinjtë?

E saktë! EQD/EDNJ është për të gjithë, pavarësisht nga mosha, sepse të nxënit duhet të vazhdojnë përgjatë gjithë jetës!

EQD/EDNJ është për të gjithë dhe zhvillohet gjatë gjithë jetës.

Organizatave të rinisë dhe organizatat jo-qeveritare (НПО) luajnë një rol të rëndësishëm në fushën e EQ/EDNJ, për shumë arsye:

- ▶ ato japin ndihmën e tyre për përmirësimin e jetës së komunitetit ku punojnë;
- ▶ ato sigurojnë hapësirën për të ushtruar të drejtat e njeriut dhe demokracinë.

EQD/EDNJ kërkon nga qeveritë tona që jo vetëm të pranojnë rolin dhe vlerën e organizatave të rinisë dhe të organizatave jo qeveritare në fushën e arsimit, por edhe t'i mbështesin ato kur është e nevojshme.

Në mësojmë edhe nga **përvoja e jetës së përditshme**, nga **media** dhe nga **njerëzit me të cilët jetojmë**: fqinjët, shokët, familja.

Puna me EQD/EDNJ kërkon që në të, të marrin pjesë njerëzit ose institucionet që kanë një lloj ndikimi te ne.

A mund të përfshihen prindërit?

Sigurisht!

Unë kam dëgjuar që, në të gjithë Europën, veprojnë shoqatat "Prindër dhe Kujdestarë". Çfarë bëjnë ato?

Këto grupe nënash, baballarësh dhe kujdestarësh, përpiqen të përmirësojnë bashkëpunimin ndërmjet shkollës dhe familjes, veçanërisht në lidhje me të nxënësit.

Interesante! Por, mos harroni që ndonjëherë vetë të rinjtë janë nismëtarë të punës në fushën e EQD/EDNJ.

- Kthehuni në listën e faqes 20 për vendet dhe njerëzit nga të cilët mund të mësoni dhe plotësojeni atë me ide të reja, që mund të kenë dalë në këtë kapitull.

A e keni menduar ndonjëherë veten në rolin e një mësuesi të grupit ose të shokëve tuaj të klasës? Si do të ndihmonte kjo në përmirësimin e jetës tuaj dhe të të tjerëve?

A ju kujtohet ndonjë shembull interesant në kapitujt e tjerë, ku të rinjtë punojnë me shokët e tyre në fushën e EQD/EDNJ?

Në procesin e edukimit marrin pjesë shumë njerëz e vende të ndryshme. EQD/EDNJ është në interesin e të gjithëve. Për këtë arsye, rekomandimet e përmendura në Kartë duhet të merren parasysh nga çdonjëri prej nesh.

7

A i respektojnë shkollat dhe organizatat të drejtat e njeriut dhe demokracinë?

Demokracia dhe të drejtat e njeriut nuk është e mundur të mësohen në një mjedis që vetë nuk i respekton ato.

Karta thekson se institucionet që punojnë me EQD/EDNJ, në mënyrë të veçantë shkollat dhe organizatat e rinisë, duhet të respektojnë parimet dhe vlerat e të drejtave të njeriut dhe duhet të organizohet vetë në mënyrë demokratike.

Si mund të dallojmë nëse shkollat dhe organizatat e rinisë zbatojnë vlerat e të drejtave të njeriut dhe të demokracisë?

Vlerat lidhen me qëndrimet dhe veprimet; veprimet mund t'i respektojnë dhe t'i nxisin këto vlera ose të bëjnë të kundërtën. Për shembull, a siguron shkolla juaj kushte të barabarta të nxëni për të gjithë? A respektohet në organizatën tuaj parimi i përfshirjes së gjithsecilit?

A mendoni se në mjedisin tuaj (në shkollën, në organizatën, në klubin tuaj sportiv) respektohen vlerat dhe parimet e EQD/EDNJ? Shënimet e barometrit në kapitullin 5 mund t'ju ndihmojnë t'i përgjigjeni pyetjes:

gjithmonë shpesh rallë kurrë

Cilat mund të jenë disa nga veprimet e veçanta që duhet të ndërmerret shkolla ose organizata juaj, për të nxitur zbatimin e parimeve të të drejtave të njeriut dhe të demokracisë?

Shkollat dhe organizatat e rinisë ofrojnë mundësi të mëdha në fushën e **zbatimit të teorisë në praktikë**. Përmes tyre, ne mund të mësojmë ushtrimin në praktikë të të drejtave të njeriut dhe të demokracisë.

A merren parasysh idetë tuaja për veprimtaritë e kryera në shkollën/organizatën tuaj rinore?

Si merren vendimet në grupin ose në klasën tuaj?

A mund të përmirësohet një gjë e tillë? Si?

Demokracia është e efektshme kur të gjithë marrin pjesë në të. Kjo ka vlerë edhe për EQD/EDNJ.

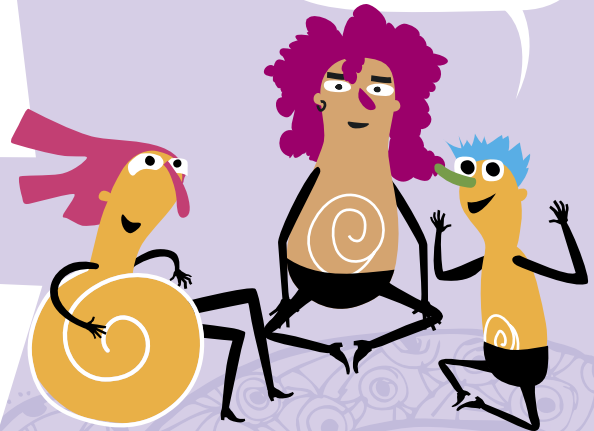
Kush duhet të vendosë për çfarë mëson?

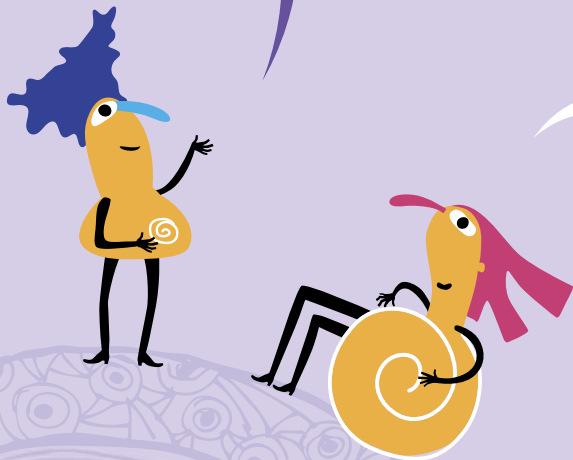
Ajo që ju mësoni dhe si duhet ta mësoni, në shkollën dhe në organizatën tuaj të rinisë, duhet të jetë rezultat i përfshirjes dhe vendimmarrjes së shumë njerëzve!

Mësuesit, drejtuesit e rinisë, familjet tuaja e të tjerë njerëz të përfshirë në arsim, si ata që hartojnë ligjet për arsimin .

Por, mbi të gjitha, duhet të merrni pjesë ju, si nxënës ose si anëtarë të një grupi ose të një organizate.

Një ndër rrugët e mundshme për të marrë pjesë në procesin tuaj të të nxënësve, është përmes këshillit të nxënësve (ose qeveria e nxënësve). Ky këshill është një shoqatë vetëm e nxënësve, e përdorur nga nxënësit, për të shprehur mendimet dhe shqetësimet e tyre gjatë seancave të diskutimeve në shkollë. Në disa shkolla, këshillat e nxënësve, jo vetëm kanë të drejtë të shprehin mendimet e tyre, por edhe të votojnë në bordin e shkollës, që është dhe organi kryesor vendimmarrës në shkollë.

- Shënoni nëse në shkollën tuaj ekziston këshilli i nxënësve (ose qeveria e nxënësve) ose struktura të ngjashme me të në organizatën tuaj. PO JO

Nëse përgjigjja është PO

- Shënoni cila është detyra e tij kryesore

Nëse përgjigjja është JO

- Kontaktoni me një këshill nxënësish të qytetit për të krijuar edhe ju këshillin tuaj (informacionin mund ta gjeni në: www.edufile.info)

Pjesëmarrja nuk vjen vetë! Ajo është **përgjegjësi** e secilit.

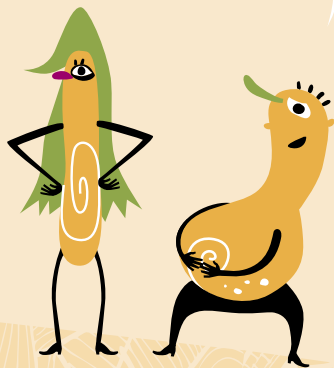
Gjatë një diskutimi në klasë, ne duhet të shprehim mendimin tonë. Në të njëjtën kohë, ne duhet t'i sigurojmë secilit shansin të shprehet dhe ta respektojmë atë nëse është i ndryshëm nga ne.

Të mos harrojmë qeverinë! Është e nevojshme që edhe ajo të marrë pjesë në vendimet për arsimin dhe të marrë përsipër përgjegjësitë për to.

8 Çfarë mund të bëjmë ne për të çuar përpara EQD/EDNJ?

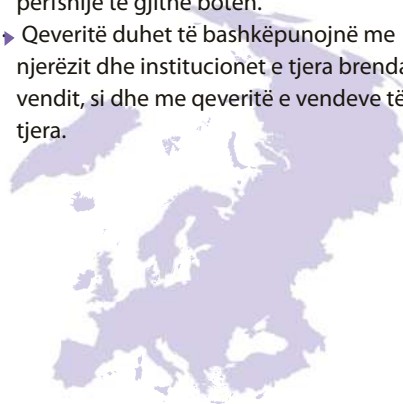
Ju mund të gjeni disa ide në këtë broshurë.

Në Kartë mund të gjeni më shumë.

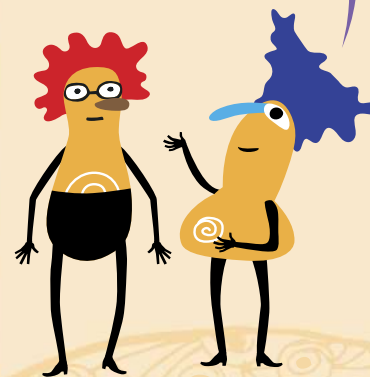
Bashkëveprimi

- ▶ Të gjithë njerëzit dhe institucionet duhet të mbështesin njëri-tjetrin në zhvillimin e EQD/EDNJ.
- ▶ Bashkëveprimi në nivele të ndryshme e pasuron procesin: EQD/EDNJ mund të fillojë pranë nesh dhe të rritet e të përfshijë të gjithë botën.
- ▶ Qeveritë duhet të bashkëpunojnë me njerëzit dhe institucionet e tjera brenda vendit, si dhe me qeveritë e vendeve të tjera.

Karta është provë e funksionimit të bashkëveprimit.

E vërtetë, ajo është rezultat i bashkëveprimit ndërkombëtar ndërmjet 47 vendeve të Këshillit të Europës.

Trajnimi i mësuesve dhe i drejtuesve rinorë

- ▶ Për mësuesit është e rëndësishme të jenë të përgatitur për të punuar me EQD/EDNJ. Për këtë arsye, ata duhet të trajnohen në mënyrë të vazhdueshme.
- ▶ Qeveritë duhet të garantojnë si programet e trajnimit, ashtu edhe mbështetjen e duhur financiare për ta bërë atë realitet.

- Pyesni edukatorët tuaj si kanë mësuar për EQD/EDNJ. Kërkonti prej tyre të kujtojnë kohën e fundit kur janë trajnuar për këtë çështje.
- Eksploroni, së bashku me **mësuesit** tuaj, mundësitë e trajnimit të tyre në kuadrin e Programit Pestaloci të Këshillit të Europës, për Trajnimin e Profesionistëve në Arsim: www.coe.int/pestalozzi/
- Eksploroni, së bashku me **drejtuesit tuaj rinorë**, mundësitë e tyre për trajnim në faqen e Sektorit të Rinisë: www.coe.int/youth

Vlerësimi

- ▶ Është e rëndësishme të reflektojmë për mënyrën e realizimit të veprimtarisë, me qëllim që ta përmirësojmë atë për të
- ▶ Për këtë qëllim, duhet të merret mendimi i atyre që kanë marrë pjesë në EQD/EDNJ.

A ndodh rëndom që ju të keni mundësi të shprehni mendimin tuaj pas një veprimtarie ose mësimi, ku keni qenë pjesëmarrës?

Çfarë duhet bërë që mendimet tuaja të merren parasysh?

HULUMTIMI

- ▶ Duhet të mblidhet informacioni në lidhje me EQD/EDNJ
- ▶ Ky informacion mund të përdoret për të gjykuar për shkallën e zhvillimit të EQD/EDNJ në një vend të caktuar.
- ▶ Rezultatet mund të na japin ide për përmirësimin e EQD/EDNJ.

Nga organizata e nxënësve të shkollës së mesme të Serbisë u organizua një proces hulumtimi. Ajo ishte në kërkim të një modeli më të mirë pune për këshillat e nxënësve në vend. Një ndër instrumentet e përdorur në këtë hulumtim ishte një pyetësor, i cili u plotësua nga 8500 nxënës dhe 2000 mësues. Përmes pyetësorit, nxënësve iu kërkua të jepnin mendimin e tyre për anët e forta dhe të dobëta të modelit të punës së këshillit të nxënësve dhe çfarë duhej bërë për ta përmirësuar situatën. Një ndër pyetjet lidhej me të drejtën e nxënësve për të votuar apo jo në bordin e shkollës. Më shumë se 85% e nxënësve dhe më shumë se 50% e mësuesve mendonin se nxënësit duhet të votojnë. Rezultatet e hulumtimit ndihmuan pa masë në bindjen e qeverisë për ta përfshirë këtë ndryshim në ligjin për arsimin të Serbisë.

Shkëmbimi i përvojave

Shkëmbimi i përvojave dhe i shembujve për EQD/EDNJ mund të ketë vetëm vlera pozitive, sepse:

- ▶ mund të shmangë përsëritjen e përvojave që nuk funksionojnë;
- ▶ mund të frymëzojë të tjerët, për të provuar gjëra të reja dhe për të përsëritur përvojat e suksesshme.

- Nëse shkolla ose organizata juaj ka një gazetë ose një faqe interneti, ju mund ta përdorni atë për të ndarë me të tjerët përvojat që ju keni, në klasën ose grupin tuaj, në fushën EQD/EDNJ.

Cili prej shembujve pozitivë që keni lexuar në këtë dokument është më interesanti për ju? Pse?

Të informojmë të gjithë njerëzit

Sa më shumë të dinë njerëzit për Kartën, aq më të mëdha janë edhe mundësitë për përmirësimin e EQD/EDNJ/. Informimi për të mund të bëhet në rrugë të ndryshme. Broshura është njëra prej tyre.

Drita mbi të drejtat është një fushatë që synon të bëjë të njohur "Deklaratën e të drejtave të nxënësve të shkollës", e organizuar nga Byroja Organizative e Bashkimit European të Nxënësve të Shkollave në bashkëpunim me Bashkimin e Nxënësve Europeanë

Një autobus me logon e fushatës dhe me fytyrat e anëtarëve të shoqatës organizatore udhëtoi nëpër Europë, duke ndaluar në vende të ndryshme. Ata pritshin kudo me festime. Kjo ishte një mundësi e madhe për të gjithë bashkimet e nxënësve të shkollave të mesme në Europë, për të paraqitur veten dhe për të nxitur të drejtat e nxënësve në vendet e tyre.

Byroja Organizative e Bashkimit European të Nxënësve të Shkollave:
www.obessu.org

Bashkimi i Nxënësve Europeanë
www.esu-online.org

Për më shumë informacion vizitoni fagen e internetit me adresë:
<http://lightontherights.wetpaint.com/>

Identifikoni rrugë të ndryshme që mund të përdoren për të informuar të tjerët për Kartën.

Demokracia dhe të drejtat e njeriut fillojnë me ne.

Çdonjëri prej nesh mund të bëjë diçka për t'i bërë ato realitet

Edukimi për qytetari demokratike dhe për të drejtat e njeriut janë mjete të fuqishme në këtë drejtim. Në këtë mënyrë edhe ne mund të ndihmojmë që EQD/EDNJ të jenë të pranishëm në jetën tonë.

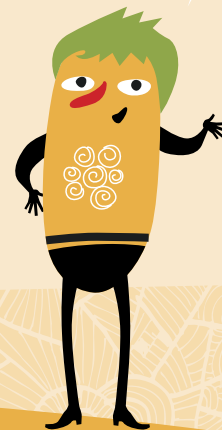

Tani që njohuritë
tuaja për EQD/EDNJ
janë më të plota,
ju jeni në gjendje
t'i ndani ato me të
tjerët. Cilat janë ato?

Ne jemi të lumtur të
mësojmë, jo vetëm për idetë,
por edhe për pikëpamjet dhe
përvojat tuaja. Dërgojini ato
në adresën:
[edchre@coe.int!](mailto:edchre@coe.int)

Ky botim është hartuar në bashkëpunim me Drejtorinë për Qytetari Demokratike dhe Pjesëmarrje (Departamenti i Edukimit dhe i Rinisë) dhe me Programin “ Të ndërtojmë një Europë për dhe me Fëmijët”, të Këshillit të Europës. Projekti u realizua me mbështetjen dhe vlerësimin e shumë partnerëve, ku përfshihen trajnerë, OJF rinore, fëmijë dhe të rinj. Falënderime të veçanta shkojnë për OBESU (Zyra Organizative e Bashkimit European të Nxënësve të Shkollave) dhe IFM-SEI (Lëvizja Ndërkombëtare Skifteri- Internacionalja Socialiste Arsimore).

Këshilli i Europës, i krijuar në vitin 1949, është bashkimi i vendeve që ndajnë vlerat e përbashkëta të të drejtave të njeriut, të demokracisë dhe të shtetit të së drejtës. Karta e Këshillit të Europës për Edukimin për Qytetari Demokratike dhe për të Drejtat e Njeriut u hartua për të nxitur e për të zhvilluar këto vlera në procesin e edukimit dhe përmes tij. Varianti i thjeshtuar i Kartës ("Kartë për të gjithë") u drejtohet të gjithëve, veçanërisht të rinjve, të cilët dëshirojnë të dinë se ç'është një dokument ligjor ndërkombëtar dhe si mund të përdoret ai për të nxitur e zhvilluar demokracinë dhe të drejtat e njeriut në klasë, në shkollë dhe në shoqëri.

▶▶ www.coe.int/edchre ◀◀

Mail: www.edchre@coe.int

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE